

מעלת גודל התשובה

אזח תשע"ס

הערות והארות יתקבלו בברכה

hilulian@gmail.com

והנמשל ידוע לכל – נמצאים אנו בימי חודש אלול חודש של סליחה וחזרה בתשובה בימים אלו אנחנו צריכים להביט ולראות את מעשינו כלפי יצר הרע, אם האדם מתחבר לאנשים לא טובים, רואה דברים לא טובים רח"ל הוא נותן ליצר הרע את המושכות לפעול בו ובכך יצר הרע שולט עליו עד שממש אין מה לעשות, כמו שחז"ל אמרו (שבת קה ע"ב) - "כך דרכו של יצר הרע, היום הוא אומר לו עשה כך, ולמחר אומר לו עשה כך, עד שאומר לו עבוד עבודה זרה והולך ועובד..." אבל חכם עינו בראשו ידע להתרחק מיצר הרע ככול שאפשר ונזהר בכל דבר קטן ובכך יגיע לתשובה שלמה.

הגמרא במסכת בבא בתרא (ע"ד ע"א) מספרת מעשה מוזר מאוד של רבה בר בר חנא, שביקש מסוחר ישמעאלי שיראה לו את הר סיני, והנה האמורא מספר שראה את ההר מסובב עקרבים, והעקרבים היו גדולות כמו אתונות-חמור לבנות, לכאורה הדברים נראים סתומים מאוד. אלה שהרב בן איש חי בספרו בניהו (בבא בתרא ע"ד ע"א) מסביר שהעקרי הם עוונות העקב (שנוריד את האות ר' נקבל עקבי) אלו העוונות שנראות לנו קטנות "עוונות שאדם דש בעקביו" (רש"י דברים ז' י"ב ד"ה והיה עקב) שמביא לנו יצר הרע שמפריעם לנו מסביב להר סיני - מקום קבלת התורה, שבאמת עוונות אלו הם "חמרי חיוורתי" אתונות לבנות גדולות וחמורות (חיוורתי מלשון חמורות). גם כאן למודים שצריך

מעשה בעשיר אחד שרכב על סוסו לעיר הגדולה, בדרך לעיר במרחק של כמה פרסה מהעיר ראה אדם פיסח על הדרך בוכה ומתחנן לעשיר שיעזור לו, מיד העשיר שהיה בעל מידת חסד נתן לאוטו פיסח מספר דינרי כסף במתנה, הפיסח ניגש לעשיר כשהוא צולע והתחיל לנשק את שולי מעילו של העשיר ולהגיד לו שלל של תודות וביקש מהעשיר מכך שהוא צולע ולא יכול ללכת לעיר, אם יוכל לעזור לו ללכת לעיר, כמובן שהעשיר שהיה רחמן גדול ירד מהסוס ועזר לצולע לעלות על הסוס נתן לפסח את המושכות של סוסו והעשיר ישב מאחוריו, כך נסעו אל העיר עד שהגיעו למרכז העיר. הפיסח ברוב חוצפתו אמר לעשיר שירד מהסוס, העשיר אמר לו הרי זה הסוס שלי ואני רק עזרתי לך לבוא לעיר, הפיסח החוצפן שהמושכות של הסוס היו בידו צעק בכל מרכז העיר "הצילו! הצילו! האדם הזה שמאחורי רוצה לגנוב לי את הסוס!" והעשיר מאחורה אומר "הרי זה סוסי, ואני רק עשייתי אתו חסד.." בקיצור הייתה שם מהומה גדולה עד שהפיסח והעשיר הלכו לבית הדין, השופט חקר את שתי הצדדים ואמר לעשיר, אומנם לפי הראיות באמת זה נראה שזה הסוס שלך, אבל היה לך בעיה שנתת את המושכות בידי אותו פסח ולכן השופט לא יכול לעשות דבר..

זהו משל שמביא הבן איש חי בספרו עוד יוסף חי (פרשת פנחס דף קח ע"א),

להיזהר בכל צעד שאדם עושה, גם מהדברים שלכאורה יצר הרע מראה אותם כקטנים.

ידוע מה שאמרו בעלי המוסר על הפסוק (תהילים קמ"ז ט"ז) "הנותן שלג כצמר" – שהקב"ה נותן לאדם ניסיונות רק שהוא יכול לעמוד בהם, שמצד אחד הקב"ה נותן שלג וקור, אבל מצד שני נותן צמר במידה מספקת שנוכל לעמוד בניסיונות. משל

לעגלון שעבד בעיר מסוימת שנים רבות והיה מפרנס את משפחתו מהעבודה בעיר, יום אחד הגיע לעיר תושב חדש שגם הוא התמחה בהסעות ורצה גם להיות עגלון בעיר, התושב הוותיק שראה שהחדש לוקח לו את כל הפרנסה, הסביר לו שהוא עובד בעיר שנים רבות והוא לוקח לו את הפרנסה, לאחר ויכוח קצר הם הגיעו להסכם בכך שהעגלון הוותיק יעשה מבחן נהיגה לעגלון החדש, אם יצליח –

יכנס לעבוד בעיר ואם לא יצטרך לעזוב, העגלון הוותיק התחיל לשאול שאלות ולציר לנהג, שהוא נוסע עם חמישה לקוחות ומסיע אותם, פתאום העגלה נפלה לשלולית, שאל אותו מה אתה עושה? ענה העגלון החדש – כמובן שיכה בסוס חזק כדי שיזנוק מהשלולית, אמר העגלון הוותיק – ונגיד שזה לא עוזר מה אתה עושה? ענה לו יורד ודוחף את הסוס, שאל – ונגיד גם זה לא עוזר? ענה לו יורד עם החמישה נוסעים וכולם ביחד דוחפים את העגלה, אמר לו ואם זה לא עוזר? ענה לו העגלון החדש שזה כבר הוא לא יודע לענות ולכן יפרוש מהעבודה בעיר, אבל לפני שעזב שאל את העגלון הוותיק – מה אתה הייתה עושה במקרה כזה? ענה לו – טיפס! אם אתה נהג כ"כ טוב אתה לא תיפול לשלוליות, כך גם לאדם יש כוח לעמוד בכל ניסיון ולחזור בתשובה, ועל האדם צריך להיזהר מאוד כמה שיותר

להתרחק ולפרוש, אם אנחנו יודעים לנהוג עפ"י הדינים של התורה הקדושה – נוכל לעמוד בכול מצב ובכול ניסיון שצפוי לנו בחיים, ולכן עלינו לחזור התשובה ואל יגיד האדם שאין בכוחו לעשות תשובה.

במדרש מסופר אל יקום איש צרות שהיה בן אחותו של רבי יוסי, אותו יקום היה מהלך על סוסו בשבת בימי היונים, באותה שעה היו מובילים היונים את רבי

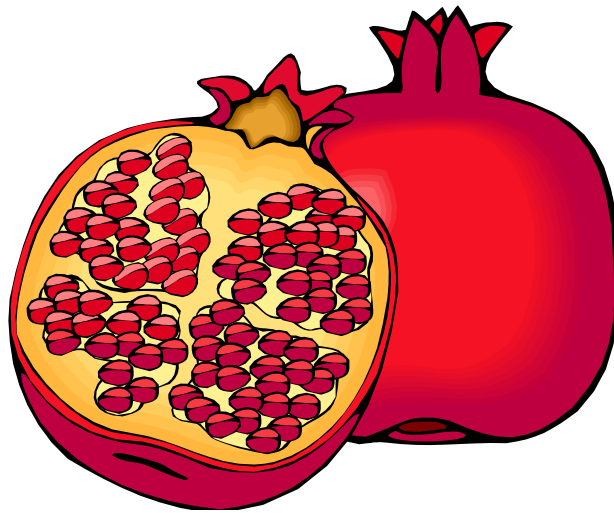

יוסי לתליה, אמר יקום לדודו רבי יוסי בזלזול "תראה את הסוס שהרכיב לי אדוני המלך היוני, ותראה(שמוביל אותו לתליה) את סוסך שהרכיבך אליו אדוניך (שזה הקב"ה), אמר לו רבי יוסי אם למכעיסו של הקב"ה עושים גדולה בעולם הזה ק"ו למי שעושה רצונו של הקב"ה שיקבל שכר בעולם הבא, אמר לו יקום וכי יש אדם שעושה את רצונו של הקב"ה יותר ממך ובכל זאת מולכים אותך לתליה, אמר לו

רבי יוסי אם לעושי רצונו יש עונש בעולם הזה ק"ו למי שמכעיס את הקב"ה שיש עונש גדול בעולם הבא, מיד דברים אלו נכנסו לתוך ליבו של יקום והלך וקיים על עצמו את ארבעת מיתות בית דין, מה עשה? הביא קורה ונעץ אותה באדמה וקשר בה חבל וערך עצים והקיף אותן באבנים ועשה מדורה לפניו ונעץ את חרבו באמצע, הצית את האור מתחת האבנים ונתלה בקורה, כשהיה נחנק קדמתו האש נפסק החבל ונפל על האש, קדמתו החרב ונפל עליו גדר של אבנים ונחנק, באותה שעה נתנמנם רבי יוסי בן יעזר וראה את מטתו פורחת באויר, ואמר שבשעה קלה הוא הקדים אותו בגן עדן, מכאן אמרו חז"ל במדרש מהו כוחם הגדול של בעלי תשובה, שיצחק צפה ברוח הקודש בבוגדיו איך שעושים תשובה מהפסוק "וירח את ריח בגדיו ויברכהו" הריח את הריח של גן עדן מבגדיו של

יעקב וע"ז אמר " אמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה'" שזה הריח הוא של בעלי תשובה שמזמנים לגן עדן, כמו שאמרו חז"ל בברכות לד ע"ב) "במקום שבעלי תשובה עומדין שם, צדיקים גמורים אינם עומדים".

ממעשה זה אפשר לראות כמה גדול הרהור קטן של תשובה שהאדם חוזר בו ומתחרט על העבר, כמה שעה אחת או רגע אחד שהאדם לוקח רגע זה באמונה גדולה – יכול להפוך את הגלגל כמה חשוב שכל אחד מאתנו יפשפש במעשיו בימים גדולים אלו כמו שכתב הרמב"ם בהלכות

תשובה (פרק ב הלכה ו') אע"פ שהתשובה והצעקה יפה לעולם, בעשרה הימים שבין ראש השנה ויום הכפורים היא יפה ביותר ומתקבלת היא מיד שנאמר דרשו ה' בהמצאו עכ"ל.

וידוע המעשה בגמרא בממסכת עבודה זרה (יז.) על ר' אלעזר בן דורדיא שהיה עושה עברות חמורות מאוד של עריות, ובשביל תאבות של נשים היה מוכן לחצות נהרות שלמים כדי להגיע לתאבות שלו, יום אחד אמרה לו אשה אחת גויה "אותך (אלעזר בן דורדיא) לא מקבלים בתשובה מרוב כל החטאים שעשית..." , לכאורה מה ההינו מצפים שיעשה אלעזר בן דורדיא הרי הוא רגיל בחטאים שלו ובעשים האלה ולכן לא יקבל את מה שהגויה שהייתה אתו. אבל פתאום ברגע אחד נכנסו הדברים של הגויה לתוך לבו של רבי אלעזר בן דורדיא, מיד הלך וישב בין שני הרים וגבעות אמר הרים וגבעות בקשו עלי רחמים אמרו לו עד שאנו מבקשים עליך

נבקש על עצמנו שנאמר כי ההרים ימוש והגבעות תמוטינה, אמר שמים וארץ בקשו עלי רחמים אמרו עד שאנו מבקשים עליך נבקש על עצמנו שנאמר כי שמים כעשן נמלחו והארץ כבגד תבלה, אמר חמה ולבנה בקשו עלי רחמים אמרו לו עד שאנו מבקשים עליך נבקש על עצמנו שנאמר וחפרה הלבנה ובושה החמה, אמר כוכבים ומזלות בקשו עלי רחמים אמרו לו עד

שאנו מבקשים עליך נבקש על עצמנו שנאמר ונמקו כל צבא השמים, אמר אין הדבר תלוי אלא בי הניח ראשו בין ברכיו וגעה בבכיה עד שיצתה נשמתו יצתה בת קול ואמרה רבי אלעזר בן דורדיא

מזמן לחיי העולם הבא.

שימו לב לגדולתו של רבי אלעזר בן דורדיא שידע לנצל את מה שאמרה לו אותה אשה למרות שהיא הייתה גויה קיבל עליו באותו רגע את התשובה עד שממש יצאה בת קול מהשמים ואמרה "רבי אלעזר בן דורדיא מזמן לחיי העולם הבא" – ממש השי"ת אמר לו "רבי" וזה על ניצול אותו הרגע לתשובה שלמה, כך כל אדם שמנצל כל רגע בחיו ומקבל את ההוכחות לתוך לבו זוכה לתשובה אמיתית לפני הקב"ה.

התורה בספר דברים אומרת לנו "כי המצוה הזאת, אשר אנוכי מצווך היום לא נפלאה היא ממך, ולא רחוקה היא. לא בשמיים היא לאמור מי יעלהלנו השמיים וייקחה לנו ... ולא מעבר לים היא לאמור... כי קרוב אליך הדבר מאוד בפיך ובלבבך לעשותו" (ל' י"א – י"ד) האברבנאל בפרושו מסביר שהתורה

דברה כאן על התשובה ומסביר את מעלתה של התשובה. "ולפי שמצות התשובה היא היתד שהגאולה תלויה בה והוא רפואת כל המחלות ותקון כל הקללות. אמר עליה כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום לא נפלאה היא ממך ולא רחוקה היא... כלומר כי כפי התועלות העצומות בתשובה ראוי היה להם שיעשו סולמות לעלות לשמים

ליקח אותה משם אם בשמים היתה ואם זה היה נמנע שהיה ראוי לרכוב אניות ולעבור ארחות ימים על זה. כי כל מה שאפש' לאדם לעשותו היה ראוי שיעשה למעלת המצוה הזאת כל שכן שהיא אינה רחוקה ממנו כי אם קרובה ומעשה הטוב והישר שתעשה ולא תשוב לבטלה הנה תקנה המעלה הזאת. גם אפשר לפרש בזה

שהדברים הרחוקים מהשיג תהיה הרחקתם אם בערך המקבל אותם. ואם מצד החכמה עצמה לעמקה. וזה אמרו לא נפלאה היא ממך ולא רחוקה היא. רוצה לומר אינה נטמנת ונפלאה מצדך ולא רחוקה מצד עצמה. ופי' עוד לא בשמים היא, רוצה לומר לא תחשבו שהתשובה תלויה במזל ובהוראת המערכה כי הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים. לכן לא בשמים היא לאמר מי יעלה לנו השמימה. רוצה לומר מי יעשה פעל תכוני מטלסם אחד כדי להוריד שפע התשובה עליו. וגם אינה מעצמה רחוק' כדברים שהם מעבר לים הוא הים הגדול שאין אדם עובר אותו מחשכת מים עבי שחקים שמפני זה לא יוכל האדם להשיג מה שמעבר לים ההוא

אין כן התשובה כי הוא מצד עצמה קרובה להמצא מצד הנושא היא קרובה מאד כי היא בפיו ובשפתיו ובלבו ומעשיו והם הדברים היותר קרובים לאדם. וזהו כי קרוב אליך הדבר"

ונסיים במה שכתב רבנו יונה בספרו שערי תשובה (שער ב) על ימים אלו, וראוי לכל ירא אלקים למעט בעסקיו ולהיות רעיוניו

נחתים, ולקבוע ביום ובלילה עתים, להתבודד בחדריו, ולחפש דרכיו ולחקור, לקדם אשמורות, ולהתעסק בדרכי התשובה וכשרון המעשה, ולשפוך שיח, ולשאת תפלה ורנה, ולהפיל תחנה, והעת עת רצון והתפלה נשמעת בה, כענין שנאמר (ישעיה מט, ח): "בעת רצון עניתך וביום ישועה עזרתך", ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (יבמות מט ב, ישעיה נה, ו): "דרשו ה' בהמצאו" - אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכפורים.

ומצות עשה מן התורה להעיר אדם את רוחו לחזור בתשובה ביום הכפורים, שנאמר (ויקרא טז, ל): "מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו", על כן הזהירנו הכתוב שנטהר לפני ה' בתשובתנו והוא יכפר עלינו ביום הזה לטהר אותנו.

ישמע חכם ויוסף לקח, שנזכה בעזרת ה' לתשובה שלמה, אמן.

